

7.B KAS İSKELET SİSTEMİ HASTALIKLARINDA TIBBİ SÜLÜK TEDAVİSİ (HİRUDOTERAPİ)

Batu BAYAR

GİRİŞ

Hirudoterapi, tıbbi sülüğün insan vücudundaki uygun bölgelere yapıştırılmasıyla 100'e yakın vücutta çeşitli etkiler oluşturan enzimin insan dokusuna verilmesini sağlayan, tıbbın en eski tedavi yöntemlerinden birisidir. (1)

Eski Hint mitolojisinde dört kollu sağlık tanrıçası Dhanvantari bir elinde sülük tutmuş olarak tasvir edilmiştir. Ancak yazılı olarak ilk defa M.Ö 6. yy'da Hindistanlı hekim Sushruta'nın yazmış olduğu Sushruta Samhita adlı eserde tıbbi sülük tedavisi ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. (2) Bu bilgiler daha sonra antik Yunan topraklarına ulaşmış, Anadolu ve Avrupa'ya yayılmıştır. 1. yüzyılda İbni Sina, El Kanun fi't Tıbb kitabında tıbbi sülük tedavisi hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir. Osmanlı döneminde bu tedavi önemli bir yere sahipti. Ünlü Romalı hekim Galen kendi okullarında tıbbi sülük tedavisini öğrencilerine öğretmiştir. Bu sayede tıbbi sülük tedavisinin Avrupa ülkelerinde 19. yüzyıla kadar yaygın olarak kullanılmasına öncülük etmiştir. Fransız hekim Broussais döneminde tıbbi sülük kullanımı o kadar arttı ki vampirizm dönemi olarak adlandırıldı. Sülüklerin aşırı kullanılması, sanayinin gelişmesi ile yaşam ortamının kirlenmesi gibi olayların sonucunda Avrupa'da sülüklerin nesli tükenmeye başladı ve yurtdışından ithalatı başladı. (2)

19. yüzyılda aseptik ve antiseptiğin anlaşılmasıyla bu tedavi yöntemi bırakılmış unutulmaya yüz tutmuştu. 1884 yılında İngiliz fizyolog John B. Haycraft, sülük salgısının kanı sulandırıcı özellikte olduğunu bulmasıyla yeniden hatırlanmış (3), 1904 yılında Jacoby tarafından bu enzime hirudin ismi verilmiştir. 20. yüzyılın başlarında başta Rusya olmak üzere Avrupa ülkelerinde sülük araştırma merkezleri ve çiftlikleri kuruldu. Son 50-60 yıl içinde de tıbbi sülük tedavisi üzerine yoğun bir şekilde başlayan bilimsel çalışmalar ile tıbbi sülüğün davranışı, anatomisi, fizyolojisi ve salgılarının kimyasal yapısı daha iyi anlaşılmaya başlamıştır (4). Halen devam etmekte olan çalışmalar sayesinde her geçen gün tıbbi sülük tedavisinin mekanizmaları hakkında yeni bilgiler ortaya çıkmaktadır.

2004 yılında Fransız firma Ricarimpex'in başvurusuyla ilk defa FDA tıbbi sülük tedavisini osteoartrit, greft uygulamaları ve bazı kalp-damar hastalıklarında kullanılmasına onay vermiştir. Tıbbi sülüklerin tedavilerde yoğun şekilde kullanılması nedeniyle nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

SONUÇ

Hirudoterapi kas iskelet sistemi hastalıklarından özellikle eklem artrozu ve eklem etrafındaki ödemi çözmeye konusunda oldukça başarılı bir yöntemdir. Genellikle tıbbi tedavi ve diğer geleneksel ve tamamlayıcı tıp yöntemlerinin yetersiz kaldığı olgularda uygulandığında etki açısından daha avantajlı olduğu görülmektedir. Meta-analiz ve randomize kontrollü çalışmalar göstermiştir ki hirudoterapi gonartroz, başparmağın karpometakarpal eklemi artrozu (11) , lateral epikondilit (8) ve kronik bel ağrılarında ağrıyı azaltma ve hareket kısıtlılığın düzelmesi üzerinde başarılı bir yöntem olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hirudoterapi, tıbbi sülük tedavisi, kas-iskelet sistemi hastalıkları

KAYNAKÇA

1. Sawyer, R.T. (1986) *Leech Biology and Behavior*, Vol. I, Oxford Science Publications, Clarendon, Oxford.
2. Michalsen A, Roth M, Dobos G, *Medicinal Leech Therapy*, Thieme 2007, Stuttgart-New York.
3. Markwardt F. The development of hirudin as an antithrombotic drug. *Thromb Res* 1994;74(1):1–23.
4. Lauche R, Cramer H, Langhorst J, et al. A systematic review and meta-analysis of medical leech therapy for osteoarthritis of the knee. *Clin J Pain*. 2014;30(1): 63e72.
5. Godekmerdan A, Arusan S, Bayar B, Saglam N. Medicinal leeches and hirudotherapy. *Turkiye Parazitoloj Derg.* 2011;35(4):234e239.
6. Bayar B, Hirudopunktur : Tıbbi Sülüklerle Akupunktur Tedavisi, Uluslararası GETAT Kongresi, Bildiriler Kitabı, Aralık 2018,s 117
7. Krashenuk A.I. Krashenuk S.V., Chalisova N.T. Neutrophilic factor from *Hirudo medicinalis*. *Handbook of Hirudology – 1997*. St. Petersburg – Zelenogorsk. 1997; 90-95
8. Bäcker M, Lüdtke R, Afra D, et al.: Effectiveness of leech therapy in chronic lateral epicondylitis: a randomized controlled trial. *Clin J Pain* 2011; 27: 442–7.
9. M. Isik, M. Ugur R. S. Yakisan T. Sari N. Yilmaz : Comparison of the effectiveness of medicinal leech and TENS therapy in the treatment of primary osteoarthritis of the knee. *Zeitschrift für Rheumatologie*, November 2017, Volume 76, Issue 9, pp 798–805
10. Wang H, Zhang J, Chen L: The efficacy and safety of medical leech therapy for osteoarthritis of the knee: A meta-analysis of randomized controlled trials. *International Journal of Surgery*, Volume 54, Part A, June 2018, Pages 53-61
11. Michalsen A, Lüdtke R, Cesur O, et al.: Effectiveness of leech therapy in women with symptomatic arthrosis of the first carpometacarpal joint: a randomized controlled trial. *Pain* 2008; 137: 452–59.